

มาตรการทางกฎหมายในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขัง

ทินกร วันไชยธนวงศ์*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์**

บทคัดย่อ

ในเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังนั้นได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น ในฐานะที่เป็นเครื่องป้องกันที่ประชาชนมีต่อการใช้อำนาจรัฐ การที่ผู้ต้องขังต้องถูกแยกตัวไปจากสังคมปกติ ซึ่งผู้ต้องขังจะต้องถูกจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหว เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก ทำให้เกิดปัญหาเรื่องความถูกต้องชอบธรรม ความพอดีในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ความทุกข์ทรมานของผู้ต้องขังที่ได้รับจากการถูกจำกัดเสรีภาพตามกฎหมายต่างๆ สิ่งเหล่านี้ได้มีการนำไปสู่การเรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิของผู้ต้องขังอันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (basic human rights) รวมทั้งการเรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิตามกฎหมายอันพึงมีของบุคคลเหล่านั้นด้วย

ที่มาของการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังนั้น เกิดมาจากแนวคิดที่ว่าผู้ต้องขังที่ถูกลงโทษได้สูญเสียสิทธิบางส่วนจากการที่ได้รับโทษไป แต่บุคคลเหล่านั้นยังมีสิทธิ์ที่ยังเหลืออยู่อีกจากการถูกลงโทษนั้น มิได้หมายความว่าผู้กระทำความผิดที่ถูกขังนั้นสิ้นสิทธิความเป็นมนุษย์ไปเสียทั้งหมดแต่อย่างใด

จากการศึกษาปัญหาในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังในประเทศไทย พบว่า ประเทศไทยได้มีมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังโดยตรงอยู่ในกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความใน มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 โดยได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขัง และการแบ่งแยกประเภทของผู้ต้องขังเอาไว้ ซึ่งกำหนดให้ต้องมีการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังเมื่อได้รับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ การตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขังนั้น ถ้าผู้ต้องขังเป็นชายให้เจ้าพนักงานชายเป็นผู้ตรวจ ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงให้เจ้าพนักงานหญิงเป็นผู้ตรวจ หากไม่มีเจ้าพนักงานหญิงก็ให้ผู้ต้องขังนั้นเองแสดงสิ่งของที่ตนมีติดตัวมาต่อเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจ หากว่ายังเป็นที่ยสงสัยว่าผู้ต้องขังจะไม่แสดงสิ่งของที่มีอยู่ทั้งหมดก็ให้เชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือมาช่วยทำการตรวจให้ แต่ก็ไม่ได้มีบัญญัติหรือมาตรการทางกฎหมายใดๆ ที่กำหนดเกี่ยวกับรายละเอียด ขอบเขตอำนาจ ขั้นตอน และวิธีการในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังเอาไว้ จึงทำให้เจ้าพนักงานราชทัณฑ์มีอำนาจในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังอย่างไม่มีกฎหมายควบคุมเอาไว้เพียงพอ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังได้

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

สำหรับมาตรการในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังในต่างประเทศ กล่าวคือ สหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี สหรัฐอเมริกา เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และ ออสเตรเลีย ปรากฏว่า มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังในประเทศเหล่านี้ ล้วนแต่มีบทบัญญัติกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ ที่กำหนดรายละเอียด ขอบเขตอำนาจ และ ขั้นตอนในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังเอาไว้อย่างละเอียดและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังและป้องกันไม่ให้ผู้ต้องขังเกิดความอับอายในขณะตรวจค้น จากสภาพปัญหามาตรการทางกฎหมายในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขัง ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดในกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความใน มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ซึ่งอาจเพิ่มเติมเข้าไปในข้อ 36 ของกฎกระทรวงมหาดไทยฯ โดยกำหนดขอบเขตอำนาจ หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังให้ชัดเจนและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง

1. บทนำ

วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษจำคุกจะไม่เหมือนวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่มุ่งจะลงโทษให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นหลัก หากแต่ วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษเป็นการพัฒนาการจากแนวคิดในอดีตในการลงโทษ เข้ามาสู่แนวคิดยุคใหม่ที่มีความเป็นเสรีนิยมในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตลอดทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากขึ้น มุ่งที่จะปรับเปลี่ยน บำบัดฟื้นฟูหรือแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลที่บกพร่องในเรื่องต่างๆ ที่เป็นเหตุให้กระทำผิดกฎหมายอาญาอันเป็นกติกาสังคม ถึงขนาดไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมปกติได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำคนในลักษณะดังกล่าวนี้ไปปรับปรุง ซ่อมแซมแก้ไข ยกกระดับความเจริญทางจิตใจและพฤติกรรม ให้อยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานคนปกติในสังคมนั้นๆ ได้ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้มีการดำรงชีวิตอนาคตโดยปราศจากการกระทำผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

2. เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม

การลงโทษจำคุกจะต้องเสี่ยงผลเสียหายกับบุคคลในการบังคับโทษจำคุก กล่าวคือ ต้องไม่ทำลายบุคลิกภาพของคนปกติและต้องสอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญอยู่บนพื้นฐานของการบังคับโทษ หลักการความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำ เพราะนักโทษทุกคนมีโอกาสกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง หากการจำคุกทำลายบุคลิกภาพของคนให้เสียไป การฟื้นฟูก็ทำไม่ได้ผล สุดท้ายสังคมนั้นก็จะได้รับความเสียหายอีกต่อไป

ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่รับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำหรือทัณฑสถาน ซึ่งกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังเป็นอย่างมากนั้นก็คือ การบังคับให้ผู้ต้องขังทุกคนเปลือยกายในการค้นตัวผู้ต้องขังเพื่อที่จะ

ทำการค้นตัวผู้ต้องขัง (strip search) เพื่อตรวจค้นอาวุธ หรือสิ่งของผิดกฎหมายจากตัวผู้ต้องขัง ซึ่งการ ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความอับอายทางเพศแก่ผู้ต้องขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ เปลือยกายต่อหน้านักโทษหรือผู้ต้องขังคนอื่น ๆ นำไปสู่ความอับยศอดสูและทำลาย บุคลิกภาพของผู้ต้องขังตั้งแต่ก้าวแรกที่เดินเข้าสู่เรือนจำ ซึ่งโดยหลักในการค้นผู้ต้องโทษ ค้นทรัพย์สิน และการค้นห้องขัง สามารถทำได้ การค้นตัวผู้ต้องโทษชายให้กระทำโดยผู้ชาย ผู้ต้องโทษหญิงให้กระทำโดยหญิง และต้องกระทำในห้องที่ไม่เปิดเผย ผู้ต้องโทษอื่นจะอยู่ร่วม ด้วยมิได้ แต่ในประเทศไทยนั้นการตรวจค้นที่ต้องมีการเปลือยกายในทางปฏิบัติมักจะให้นักโทษ เปลือยกายพร้อมกันเป็นกลุ่มและตรวจค้น ซึ่งก่อให้เกิดความอับอายทางเพศแก่ผู้ต้องขังอันเป็น การละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังแล้ว

แต่อย่างไรก็ตามในการเปลือยกายเพื่อค้นตัวนั้นก็เป็มาตรการที่จำเป็นต้องนำมาใช้ บังคับแก่ผู้ต้องขังทุกคน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของเจ้าพนักงาน เรือนจำและตัวผู้ต้องขังเอง ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องขังในคดีร้ายแรงหรือคดีที่ไม่ร้ายแรง ก็ได้รับการ ปฏิบัติเช่นเดียวกันทั้งสิ้น เนื่องจากมีการลักลอบนำสิ่งของต้องห้าม เช่น ยาเสพติด หรือ โทรศัพท์มือถือ เข้าไปภายในเรือนจำอยู่มากโดยวิธีการซุกซ่อนให้พ้นจากสายตาของเจ้าพนักงาน เรือนจำด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ซุกซ่อนมาตามสิ่งของที่ผู้มาเยี่ยมฝากไว้ให้กับผู้ต้องขัง หรือซุกซ่อนใน รูทวารหนักตามที่ปรากฏตามข่าวในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดปัญหาเครือข่ายยาเสพติดในเรือนจำ บทความนี้จึงมุ่งศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจค้นตัวผู้ต้องขัง โดยศึกษาถึง ปัญหาในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายในการ ตรวจค้นตัวผู้ต้องขังในต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและ แนวทางการปฏิบัติของบุคลากรของราชทัณฑ์ต่อผู้ต้องขังหรือนักโทษให้สอดคล้องกันและเกิดผล สัมฤทธิ์ที่เป็นจริงในทางปฏิบัติต่อไป

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการตรวจค้นตัวผู้ต้องขัง

จากแนวความคิดที่ว่า นักโทษเด็ดขาดถือเป็นพลเมืองของประเทศ แม้จะถูกจำกัด สิทธิและเสรีภาพโดยผลของกฎหมาย แต่ยังมีสิทธิเสรีภาพบางประการเหลืออยู่ อย่างกรณีการ ลงโทษจำคุก ถือเป็นภาระกระทำต่อชีวิตร่างกายของบุคคลผู้กระทำความผิด ที่จำกัดสิทธิและ เสรีภาพในชีวิตร่างกาย ซึ่งรัฐหรือองค์กรของรัฐสามารถกระทำได้ตามกฎหมาย แต่จะปฏิบัติอย่าง ขาดความเคารพ เป็นการทารุณโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมไม่ได้ ซึ่งในรัฐธรรมนูญปัจจุบันบัญญัติ ว่า “ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” สิทธิ เสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ถือได้ว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่เป็นสิทธิมนุษยชน ซึ่งบทบัญญัติ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจรัฐกับสิทธิเสรีภาพในชีวิต และร่างกายไว้ว่า การปฏิบัติต่อนักโทษผู้กระทำความผิด รัฐหรือองค์กรของรัฐจะปฏิบัติต่อ นักโทษเหมือนมิใช่มนุษย์ เช่น ปฏิบัติเยี่ยงสัตว์ หรืออย่างทาสมิได้เพราะสิทธิและเสรีภาพในชีวิต

และร่างกาย เป็นหลักชั้นพื้นฐานอันสำคัญที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติคุ้มครองมิให้มีการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์เช่นนั้นอันแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพที่บุคคลหรือนักโทษเด็ดขาดพึงได้รับการคุ้มครอง ดังนั้น การใช้อำนาจของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้เพราะสิทธิและเสรีภาพถือเป็นประโยชน์มหาชนที่รัฐต้องปกป้องคุ้มครอง ให้แก่เพื่อประชาชนทุกภาคทุกคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมราชทัณฑ์ ซึ่งมีหน้าที่ในการบังคับโทษแก่บุคคลผู้กระทำความผิดจะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ต้องขัง ต้องดำเนินแนวทางการปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยการบังคับโทษให้เป็นไปในลักษณะที่ไม่เป็นการทารุณ โหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรม

หากพิจารณาต่อมา เมื่อนักโทษเด็ดขาดมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายในฐานะที่เป็นมนุษย์ผู้มีศักดิ์ศรี จึงทำให้การบังคับโทษของเรือนจำต้องอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายที่ใช้บังคับและแนวทางในการปฏิบัติ อันจะได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 กฎระเบียบหรือคำสั่ง ข้อบังคับต่าง ๆ รวมทั้งกฎกระทรวงมหาดไทยและข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ โดยจะต้องไม่เป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของนักโทษ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ว่า “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้ เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้”

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ได้ให้ความคุ้มครองในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการใช้อำนาจของรัฐหรือองค์กรของรัฐไว้อย่างครอบคลุมทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นประชาชนหรือนักโทษ อีกทั้งยังกำหนดเครื่องมือตอบโต้กรณีที่ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายไว้ โดยให้สามารถฟ้องร้องคดีต่อศาลหรือยกเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ อันถือเป็นหลักพื้นฐานของความยุติธรรมในการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลหรือนักโทษไว้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายตามที่รัฐธรรมนูญปัจจุบันให้ความคุ้มครองนั้น มีส่วนที่เพิ่มเติมจากเดิม คือสิทธิที่จะไม่ได้รับการทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายและไร้มนุษยธรรม อันเป็นไปตามหลักปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 5 ว่า “บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่ซึ่งทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติมิได้” และในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและทางการเมืองยังได้ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย ไว้ในข้อที่ 7 ว่า “บุคคลจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้ามิได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลจะถูกใช้ในการทดลองทางการแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์โดยปราศจากความยินยอมอย่างเสรีของบุคคลนั้นมิได้”

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญได้วางหลักประกันสิทธิเสรีภาพในชีวิต และร่างกายไว้อย่างกว้างขวางเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่อย่างไรก็ตามการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนั้น เป็นการรับรองไว้แต่เพียงหลักการ ซึ่งรัฐจำเป็นต้องดำเนินการตรากฎหมายเพื่อกำหนดรายละเอียดและแนวทางเพื่อให้สิทธิเสรีภาพในชีวิต และร่างกายดังกล่าวเกิดผลบังคับได้จริงในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของนักโทษเด็ดขาด เช่น การทำผิวดินัย การใช้อาวุธต่อนักโทษ การตรวจค้น การใช้เครื่องพันธนาการ การมีเครื่องนุ่งห่มหลับนอน การได้รับอาหาร การคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ฯลฯ

ในส่วนของมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องกับการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังโดยตรงนั้น ได้มีการบัญญัติเอาไว้ใน ข้อกำหนดของสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for Women Offenders หรือเรียกโดยย่อว่า ข้อกำหนดกรุงเทพฯ-Bangkok Rules) โดยบัญญัติไว้ในข้อกำหนดที่ 19 และ 20 โดยกำหนดให้การตรวจค้นผู้ต้องขังหญิงนั้นต้องดำเนินการโดยเจ้าพนักงานหญิง และเจ้าพนักงานหญิงที่เป็นผู้ดำเนินการนั้นจะต้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังโดยเฉพาะมาก่อนด้วย ถ้าเป็นเจ้าพนักงานที่ไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมมาก่อนนั้นก็สมควรจะให้ทำการตรวจค้น เนื่องจากเจ้าพนักงานที่ยังไม่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังมาก่อนนั้นอาจจะไม่ทราบหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่ถูกต้องและเหมาะสมในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขัง ซึ่งอาจก่อให้เกิดการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังได้ และยังได้กำหนดเกี่ยวกับการตรวจค้นแบบถอดเสื้อผ้า (Strip search) และการตรวจค้นที่รุกร้าเข้าไปในร่างกาย (Invasive body search) ซึ่งเป็นการตรวจค้นที่อาจจะเกิดผลกระทบต่อจิตใจและร่างกายของผู้ต้องขังหญิง จึงกำหนดให้ควรหลีกเลี่ยงการตรวจค้นด้วยมาตรการดังกล่าวและใช้เทคโนโลยีเช่น เครื่องสแกน (scan) เป็นตัวช่วยในการตรวจค้นแทนเพื่อลดความอับอายแก่ผู้ต้องขังหญิง และต่อมากรมราชทัณฑ์ได้มีการออกหนังสือถึงเรือนจำและทัณฑสถาน ส่วนมาก ที่ ยธ 0705.1/9849 ลงวันที่ 20 มีนาคม 2556 โดยได้กำหนดแนวทางปฏิบัติตามข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง ข้อกำหนดที่ 19, 20 และ 21 เพื่อให้การปฏิบัติในส่วนของ การตรวจค้นตัวผู้ต้องขังหญิงนั้นเป็นไปตามข้อกำหนดดังกล่าว แต่ก็นำมาใช้แต่เฉพาะผู้ต้องขังหญิงเท่านั้น ผู้ต้องขังชายยังคงได้รับการปฏิบัติเช่นเดิม

3. มาตรการทางกฎหมายในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังในประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 นั้นไม่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และวิธีการในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังเอาไว้โดยเฉพาะ แต่ก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องของการจำแนกประเภทผู้ต้องขัง โดยให้แยกเพศชายกับเพศหญิงออกจากกัน ซึ่งก็มีความเกี่ยวข้องกับการ

ตรวจค้นตัวผู้ต้องขังอยู่บ้าง เนื่องจากการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังนั้นจะต้องกระทำโดยบุคคลที่เป็นเพศเดียวกันกับผู้ต้องขัง แต่ก็บัญญัติไว้อย่างกว้างๆ ในมาตรา 6 ซึ่งบัญญัติว่า “รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดประเภทหรือชั้นของเรือนจำ หรือสั่งให้จัดอาณาเขตภายในเรือนจำออกเป็นส่วนๆ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงประเภท ชั้น เพศ ของผู้ต้องขังหรือความประสงค์ในการอบรมผู้ต้องขังด้วย” ซึ่งก็สอดคล้องกับกฎมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษขององค์การสหประชาชาติ ข้อที่ 8

แต่อย่างไรก็ดี ต่อมาก็ได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2480 โดยได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขัง และการแบ่งแยกประเภทของผู้ต้องขังเอาไว้ ซึ่งกำหนดให้ต้องมีการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังเมื่อได้รับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ การตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขังนั้น ถ้าผู้ต้องขังเป็นชายให้เจ้าพนักงานชายเป็นผู้ตรวจ ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงให้เจ้าพนักงานหญิงเป็นผู้ตรวจ หากไม่มีเจ้าพนักงานหญิงก็ให้ผู้ต้องขังนั้นเองแสดงสิ่งของที่ตนมีติดตัวมาต่อเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจ หากว่ายังเป็นที่ยสงสัยว่าผู้ต้องขังจะไม่แสดงสิ่งของที่มีอยู่ทั้งหมด ก็ให้เชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือมาช่วยทำการตรวจให้ ซึ่งก็สอดคล้องกับหลักสากลคือข้อกำหนดของสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีต่อการคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง หรือข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules) ข้อกำหนดที่ 19

นอกจากนี้ยังมีข้อบังคับของกรมราชทัณฑ์ที่ 15/2486 ซึ่งออกโดยกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย โดยออก ณ วันที่ 25 กรกฎาคม 2486 โดยเป็นข้อบังคับในเรื่องของการตรวจค้นผู้ต้องขังที่นำเข้าและนำออกจากห้องขัง ซึ่งกำหนดให้เจ้าพนักงานจะต้องทำการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังทุกคนทุกครั้งก่อนนำผู้ต้องขังเข้าในห้องขังในเวลาเย็น และเมื่อจะนำผู้ต้องขังออกมาจากห้องขังในเวลาเช้า ก็ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้นำออกทำการตรวจค้นผู้ต้องขังที่นำออกนั้น โดยเคร่งครัดทุกคนเช่นเดียวกัน ข้อบังคับดังกล่าวก็ไม่ได้กำหนดรายละเอียดขั้นตอนวิธีการและขอบเขตอำนาจในการตรวจค้น มีเพียงข้อบังคับให้เจ้าพนักงานจะต้องทำการตรวจค้น ซึ่งก็ได้บัญญัติไว้อย่างกว้างๆ เท่านั้น

จากที่ได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังจากการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังของประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่าการบัญญัติคุ้มครองผู้ต้องขังในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังอยู่บ้าง กล่าวคือ กฎหมายไทยได้มีบทบัญญัติที่กำหนดให้การค้นตัวผู้ต้องขังนั้นจะต้องกระทำโดยเจ้าพนักงานซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นเพศเดียวกันกับผู้ต้องขัง แต่ก็ไม่ได้กำหนดขอบเขตอำนาจ ระเบียบและขั้นตอนในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขัง ซึ่งอาจยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่ผู้ต้องขังพึงจะมี

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกาแล้วจะเห็นได้ว่า ในสหรัฐอเมริกาได้มีการบัญญัติกฎหมายในการวางหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการตรวจค้นผู้ต้องขังไว้อย่างละเอียด โดยคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการที่จะไม่ได้รับการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความอับอาย

ทางเพศ โดยเฉพาะการในตรวจค้นผู้ต้องขังแบบถอดเสื้อผ้า (Strip Search) และการตรวจค้นสิ่งของที่ซุกซ่อนภายในร่างกายผู้ต้องขัง (Cavity Search) ซึ่งเป็นการค้นที่มีความเสี่ยงต่อการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพในร่างกายของผู้ต้องขัง แต่ก็มีคามจำเป็นจะต้องนำวิธีการตรวจค้นดังกล่าวมาใช้เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในเรือนจำ เนื่องจากผู้ต้องขังอาจลักลอบนำอาวุธหรือสิ่งของต้องห้ามเข้ามาในเรือนจำ ซึ่งจะก่อให้เกิดอันตรายต่อเจ้าพนักงานเรือนจำและผู้ต้องขังคนอื่น ๆ จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายออกมาในรูปแบบของแนวนโยบายในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขัง (Search Policy) โดยได้กำหนดให้การตรวจค้นแบบถอดเสื้อผ้าและการตรวจค้นสิ่งของที่ซุกซ่อนภายในร่างกายผู้ต้องขังนั้นถือเป็นข้อห้ามมิให้ปฏิบัติ แต่สามารถนำมาใช้ได้ต่อเมื่อเข้าข้อยกเว้นและได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในข้อยกเว้นนั้นอย่างครบถ้วน โดยให้ความสำคัญกับการเคารพต่อสิทธิของผู้ต้องขังที่จะไม่ถูกเจ้าพนักงานทำการตรวจค้นแบบถอดเสื้อผ้าและตรวจค้นสิ่งของที่ซุกซ่อนภายในร่างกายตามอำเภอใจ โดยไม่มีเหตุอันควรสงสัยหรือเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องขังได้นำอาวุธหรือสิ่งของต้องห้ามเข้ามาในเรือนจำซุกซ่อนไว้ในร่างกายโดยเฉพาะการตรวจค้นสิ่งของที่ซุกซ่อนภายในร่างกายที่ต้องมีการสัมผัสหรือล่วงล้ำเข้าไปในร่างกายผู้ต้องขังนั้นจะต้องดำเนินการโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีใบอนุญาตให้ดำเนินการได้เท่านั้น และกำหนดให้การตรวจค้นตัวผู้ต้องขังนั้นต้องกระทำโดยเจ้าพนักงานที่เป็นเพศเดียวกันกับผู้ต้องขังที่ถูกตรวจค้นเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังเกิดความอับอายทางเพศเมื่อต้องเปลือยกายต่อหน้าบุคคลซึ่งเป็นเพศตรงข้ามรวมทั้งในการตรวจค้นแบบถอดเสื้อผ้าหรือการตรวจค้นสิ่งของที่ซุกซ่อนภายในร่างกายของผู้ต้องขังในกรณีที่มีได้เข้าหลักเกณฑ์ที่กฎหมายอนุญาตให้กระทำได้นั้นจะต้องได้รับการอนุมัติจากผู้บัญชาการเรือนจำหรือเจ้าพนักงานระดับสูงและต้องมีการจัดบันทึกการตรวจค้นและจัดทำเป็นรายงานเอาไว้และต้องส่งสำเนารายงานดังกล่าวให้แก่ผู้ต้องขังอีกด้วย ซึ่งเป็นมาตรการที่สามารถป้องกันไม่ให้เจ้าพนักงานทำการค้นได้อย่างตามอำเภอใจซึ่งเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังได้ และในบางมลรัฐซึ่งมีกฎหมายรับรองสถานภาพทางเพศของบุคคลแปลงเพศเอาไว้ โดยเฉพาะมลรัฐซานฟรานซิสโก โดยผู้ต้องขังแปลงเพศทุกคนในเรือนจำเขตซานฟรานซิสโกจะได้รับการพิจารณาสถานที่ที่จะถูกส่งตัวไปจองจำอยู่นั้นโดยขึ้นอยู่กับอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคลนั้น อีกทั้งในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังแปลงเพศนั้นได้ให้สิทธิผู้ต้องขังแปลงเพศในการที่จะเลือกเพศของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่จะทำการตรวจค้นแบบถอดเสื้อผ้าได้

การตรวจค้นตัวผู้ต้องขังตาม Prison Rules ของเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นก็ได้กำหนดให้ต้องมีการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังทุกครั้งที่มีการรับตัวผู้ต้องขังเข้ามาในเรือนจำเพื่อป้องกันการลักลอบนำอาวุธหรือสิ่งของต้องห้ามเข้ามาในเรือนจำเพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของเจ้าพนักงาน และผู้ต้องขังคนอื่น ๆ และรักษากฎระเบียบของเรือนจำเช่นเดียวกับมาตรการบังคับโทษจำคุกตามกฎหมายไทย แต่มาตรการทางกฎหมายเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์

และวิธีการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังไว้โดยละเอียดเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและเคารพต่อผู้ต้องขัง และมีการกำหนดให้ผู้ต้องขังจะต้องไม่ถูกถอดเสื้อผ้าและค้นต่อหน้าผู้ต้องขังคนอื่น ๆ เว้นแต่เจ้าหน้าที่ระดับสูงนั้นจะเห็นว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของเรือนจำและความปลอดภัยของบุคคล ซึ่งเป็นการป้องกันการก่อให้เกิดความอับอายทางเพศต่อผู้ต้องขัง

ส่วนมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังของออสเตรเลียนั้นได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการตรวจค้นผู้ต้องขังแบบถอดเสื้อผ้าเอาไว้อย่างชัดเจน ซึ่งโดยหลักแล้วถือเป็นข้อห้ามไม่ให้ใช้วิธีการตรวจค้นแบบถอดเสื้อผ้า เว้นแต่ผู้บัญชาการเรือนจำจะได้มีคำสั่งให้อนุญาตให้กระทำได้ โดยจะต้องจัดทำรายงานคำร้องขอเป็นหนังสือเสนอไปยังผู้บัญชาการเรือนจำเพื่ออนุมัติการตรวจค้นดังกล่าว และในการตรวจค้นแบบถอดเสื้อผ้านั้นจะต้องไม่กระทำการต่อหน้าบุคคลซึ่งมิใช่เพศเดียวกันกับผู้ต้องขังที่ถูกตรวจค้นโดยเจ้าพนักงานที่กระทำการตรวจค้นนั้นจะต้องไม่เกิน 2 คน เว้นแต่ผู้บัญชาการเรือนจำจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของเรือนจำ หรือเพื่อป้องกันการต่อสู้ขัดขวางในการดำเนินการตรวจค้น และจะต้องไม่ถูกเปลือยกายต่อหน้าผู้ต้องขังคนอื่น ๆ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังที่ถูกตรวจค้นตัวนั้นเกิดความอับอายทางเพศในขณะที่ถูกตรวจค้นตัว

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้บัญญัติรับรองเรื่อง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 4 ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง” มาตรา 26 บัญญัติว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” และมาตรา 28 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน” ซึ่งต่อมารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ได้นำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันด้วย ซึ่งแม้บุคคลเหล่านั้นจะถูกจำกัดอิสรภาพแต่ก็ยังคงถือว่าผู้ต้องขังนั้นยังคงเป็นมนุษย์พลเมืองคนหนึ่งของรัฐ ย่อมมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิเสรีภาพ มีสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนมีเหมือนกันและเท่า ๆ กัน ย่อมต้องเคารพและให้เกียรติในความเป็น “บุคคล” เป็น “มนุษย์” นั้น ดังนั้นมนุษย์ทุกคนเกิดมาแล้วย่อมมีสิทธิในตนเอง สามารถปกป้องตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี ไม่สมควรที่บุคคลอื่นจะถือสิทธิ ครอบครอง ซื้อขาย ใช้แรงงานกดขี่ ทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติหรือลงโทษด้วยวิธีการที่โหดร้ายทารุณ ซึ่งการทำให้อับอายนั้นก็ถือเป็นการกระทำที่ย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังอย่างหนึ่ง

จากการที่ได้ศึกษาค้นคว้าและพิจารณาถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง ประกอบกับหลักสากลและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังของต่างประเทศ ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. เนื่องจากตามกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ข้อ 35 และ 36 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังนั้น ไม่ได้บัญญัติถึงรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังแบบถอดเสื้อผ้าและการตรวจค้นสิ่งของที่ซุกซ่อนภายในร่างกายของผู้ต้องขังเอาไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในและประโยชน์ในการคุ้มครองผู้ต้องขัง จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดในกฎกระทรวงมหาดไทยฉบับดังกล่าว ซึ่งอาจเพิ่มเติมเข้าไปในข้อ 36 ของกฎกระทรวงมหาดไทยฯ ดังนี้

“ข้อ 36 การตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขังนั้น ถ้าผู้ต้องขังเป็นชายให้เจ้าพนักงานชายเป็นผู้ตรวจ ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงให้เจ้าพนักงานหญิงเป็นผู้ตรวจ หากไม่มีเจ้าพนักงานหญิงก็ให้ผู้ต้องขังนั้นเองแสดงสิ่งของที่ตนมีติดตัวมาต่อเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจ หากว่ายังเป็นที่ยสงสัยว่าผู้ต้องขังจะไม่แสดงสิ่งของที่มีอยู่ทั้งหมด ก็ให้เชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือมาช่วยทำการตรวจให้

ในการตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขังนั้น เจ้าพนักงานจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ในการตรวจค้นทุกประเภทนั้นจะต้องกระทำโดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจเท่านั้น และจะต้องดำเนินการตรวจค้นโดยใช้วาจาและวิธีการที่สุภาพและกระทำอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกอับอาย

(2) ในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังแบบถอดเสื้อผ้านั้น อาจนำมาปฏิบัติได้ในเฉพาะกรณีที่มีการส่งตัวผู้ต้องขังเข้าหรือออกจากเรือนจำ หรือในกรณีอื่น ๆ ซึ่งผู้บัญชาการเรือนจำเห็นว่ามีความจำเป็นอันสมควรที่จะต้องทำการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังแบบถอดเสื้อผ้า โดยได้รับคำร้องขอจากเจ้าพนักงานเรือนจำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องในการตรวจค้นดังกล่าว ซึ่งจะต้องจัดทำรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรและส่งต่อไปยังผู้บัญชาการเรือนจำ

2.1) ในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังแบบถอดเสื้อผ้าต้องดำเนินการในห้องที่ปิดมิดชิด โดยให้มีเพียงเจ้าหน้าที่ที่จะดำเนินการตรวจค้นไม่เกิน 2 คนและเป็นเพศเดียวกันกับผู้ต้องขังเท่านั้น ที่จะได้รับอนุญาตให้อยู่ด้วยขณะดำเนินการตรวจค้น

2.2) ในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังแปลงเพศแบบถอดเสื้อผ้า ให้ถามผู้ต้องขังก่อนว่ามีความประสงค์ให้เจ้าพนักงานเพศใดเป็นผู้ทำการตรวจค้นตัวก็ให้เจ้าพนักงานที่เป็นเพศที่ผู้ต้องขังนั้นเลือกเป็นผู้ดำเนินการตรวจค้น หากผู้ต้องขังไม่สามารถเลือกเพศของเจ้าพนักงานได้ ให้เจ้าพนักงานชาย 1 คน และ เจ้าพนักงานหญิง 1 คน ดำเนินการตรวจค้น

2.3) ห้ามมิให้นักโทษคนอื่น ๆ อยู่ในห้องด้วยในขณะที่มีการตรวจค้นหรือถ้าไม่สามารถกระทำได้อาจต้องมีฉากกั้นไว้ขณะที่ดำเนินการตรวจค้น

(3) ในการตรวจค้นสิ่งของที่ซุกซ่อนภายในร่างกายของผู้ต้องขังนั้นจะกระทำได้อีกต่อไปเมื่อปรากฏว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ต้องขังได้มีการซุกซ่อนสิ่งของต้องห้ามเอาไว้ภายในร่างกาย โดยเจ้าพนักงานที่ทำการตรวจค้นนั้นจะต้องแสดงเหตุอันควรเชื่อและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้บัญชาการเรือนจำและได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้บัญชาการเรือนจำ และต้องทำรายงานการตรวจค้นเสนอต่อผู้บัญชาการเรือนจำและแจ้งผลการดำเนินการตรวจค้นให้แก่ผู้ต้องขังทราบด้วย

3.1) การตรวจค้นสิ่งของที่ซุกซ่อนภายในร่างกายทุกครั้งนั้นจะต้องดำเนินการโดยแพทย์หรือพยาบาลที่มีใบอนุญาตเท่านั้น

3.2) ห้ามมิให้ทำการตรวจค้นสิ่งของที่ซุกซ่อนภายในร่างกายกับผู้ต้องขัง โดยใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการตรวจค้นแทนวิธีการดังกล่าว เว้นแต่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ต้องขังได้มีการซุกซ่อนสิ่งของต้องห้ามเอาไว้ในร่างกายและเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ที่ทำการตรวจค้นเห็นว่าจะมีความจำเป็นและได้ร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้บัญชาการเรือนจำ”

2. ควรหาแนวทางในการลดจำนวนผู้ต้องขังภายในเรือนจำลง ซึ่งอาจใช้มาตรการลงโทษแบบอื่น ๆ แทนการใช้โทษจำคุกแก่ผู้กระทำความผิด พร้อมทั้งเพิ่มจำนวนและพัฒนาบุคลากรเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ให้เหมาะสมและมีความสัมพันธ์กับจำนวนของผู้ต้องขังเพื่อให้สามารถปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้

3. ควรมีการพัฒนาและนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพมาใช้เป็นตัวช่วยในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขัง เช่นการใช้เครื่องเอ็กซเรย์มาใช้ในการตรวจค้นสิ่งของที่ซุกซ่อนภายในร่างกายแทนการตรวจค้นสิ่งของที่ซุกซ่อนภายในร่างกายด้วยวิธีการที่ต้องล้วงเข้าไปในทวารของผู้ต้องขัง เพื่อลดผลกระทบต่อความอับอายและความปลอดภัยของผู้ต้องขัง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์. (2547). *มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพัฒนากระบวนการยุติธรรม.

คณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน (กปส.). (2544). *สิทธิมนุษยชน: รวบรวมสนธิสัญญา สิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่สำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท.

- จรัญ โฆษณานันท์. (2544). รัฐธรรมนูญ 2540 จากศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์สู่ธรรมาภิบาล
 มนุษยชน. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2549). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
 ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- ยศศักดิ์ โกไศยกานนท์. (2544). ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
 ไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ: สภานายความ.
- ธานี วรภัทร์. (2553). กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2547). หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
 ตามรัฐธรรมนูญ (พิมพ์ครั้งที่ 2 ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2552). หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.
 (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- มานิตย์ จุมปา. (2547). คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540).
 กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- อุดม รัฐอมฤต นพนธิ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ. (2544). การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
 หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
 ไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

บทความ

- สำนักทัณฑวิทยา. (2556, สิงหาคม). “ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
 หญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (The Bangkok
 Rules)”. วารสารอาชญาวิทยา, 20(10). หน้า 7.

เอกสารอื่นๆ

- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2549). หลักการใช้อำนาจขององค์กรที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็น
 มนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงาน
 ศาลรัฐธรรมนูญ.
- ไพโรจน์ พลเพชร และ ญรรุกร ศรีแก้ว. (2549). สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามกรอบรัฐธรรมนูญ
 ในบริบทของสังคมไทยและมาตรฐานสากลระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน
 (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม.

ไพโรจน์ พลเพชร บรรเจิดสิงคะเนติ, พิชาย รัตนดิลล ฌ ภูเก็ต, ชลัท ประเท็องรัตนา และ เฉลิม
เก็ตโมลล. (2546). *ลลทลเสรลภาพและศกัต์ศรลคัฒเป็นมนุชย* (รายงานการवलจย).
กรุงเทพา: สถาบันพระปกเกล้า.

वलยानลพนธ

ณัฐยา จรรยาชยเลศ. (2548). *หลกประกันลลทลผู้ตองชง: กรณลศลขาลลทลในการดํารงชวลด*
(वलยานลพนธปรลญญามหาบัณทลต). คณะนลศาสตรล. กรุงเทพา:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตรล.

พัชรการณ กองอุบล. (2546). *ลลทลและเสรลภาพของผู้ตองชงตามรัฐธรรมนุญ* (वलยานลพนธ
ปรลญญามหาบัณทลต). สาขาवलชานลศาสตรล. กรุงเทพา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตรล.

กฎหมาย

กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479.
(แกไขเพ็มเต็ม ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2541).

ประมวลกฎหมายวลลพลการความอาญา.

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์พ.ศ. 2479.

รัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.

รัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550.

ลลลเล็ทอรอนลศ

สมัชชาสหประชาชาติสมยที่ 65 รับรองร่างข้อมลลเร็อง ข้อมกำหนดของสหประชาชาติสำหรับกร
ปฏิบัติต่อผู้ตองชงหญิงในเร็องจํา และมาตรการที่มีใชการคุมชงสำหรับผู้กระทํา

ผลหญิง. จาก. <http://www.mfa.go.th/humanrights/news/1-latest-news/>

112--65-

ภาษาต่างประเทศ

BOOK

Llaus Laubenthal. (2008). *Strafvollzug*. Auflage5. Wurzburg: Springer.

LAWS

Kentucky Corrections Search Policy 2013.

Prisons Act 1981.

Prisons Regulation 1982.

Prison Rules 1997.

Rhode Island Strip Search of Detainee Act of 2013.